

Interjú Sztankovics Gáborral, az Europol Migráncscempészés Elleni Küzdelem Európai Központjának műveleti csoportvezetőjével

Az Europol szerepe a nyugat-balkáni illegális migráció kezelésében

Az Europol (Európai Rendőrségi Hivatal) az Európai Unió büntüldöző hatósága, amely segíti a tagállamok büntüldöző hatóságainak munkáját. Legfőbb célja, hogy Európa biztonságosabbá váljon. Az Europol központi szerepet játszik az Európai Unió biztonságával foglalkozó intézmények között. Helyszíni támogatást nyújt a büntüldözési műveletekhez, bűncselekményekkel kapcsolatos információs adatkezelőként működik, és a büntüldözési szakismeretek uniós központjának szerepét is betölti. Az ügynökségen több száz bűnügyi elemző dolgozik, akik Európa legjobban képzett szakemberei közül kerülnek ki, feladatuk pedig az, hogy a rendelkezésre álló legkorszerűbb eszközökkel segítsék a tagállami hatóságok mindennapi munkáját. Miként valósul meg ez a gyakorlatban, és milyen konkrét tevékenységet folytat a nyugat-balkáni térségben a szervezet – tettük fel a kérdést Sztankovics Gábornak, az Europol Migráncscempészés Elleni Küzdelem Európai Központja műveleti csoportvezetőjének, akivel Hornyik Zsuzsanna beszélgetett.

Mikor kezdte meg közreműködését az Europol a nyugat-balkáni térségben?

Az Europol Európai Migráncscempészés Elleni Központja 2016. február 1-jétől kezdte meg működését ebben a formában. 2015 szeptemberében migrációs válság kezdődött a Balkánon, emiatt plusz 30 fővel bővítették a szervezett bűnözés elleni központon belül működő elemzői egységet. Tevékenységét tekintve hatáskörébe tartozik a több országot érintő, határokon átnyúló szervezett bűnözés, az emberkereskedelem, embercempészet, álházasságok, okmányhamisítás, és minden egyéb migrációhoz kapcsolódó bűncselekmény felderítése. A műveleti részleg két nagyobb csoportra oszlik, az egyik felel a Nyugat-Balkánért, ténykedésük kiterjed a kelet-mediterrán útvonalra, a görög, török területeken folyó tevékenységre. Feladatai közé tartozik az európai nyomozóhatóságok, valamint a nyugat-balkáni hatóságok támogatása. Valamennyi nyugat-balkáni állammal – kivéve Koszovót – műveleti megállapodás van érvényben, ami alapfeltétel a személyes adatok cseréje szempontjából. Ezek a nyugat-balkáni országok – ha-

sonlóan az uniós országokhoz – összekötő tiszteket küldenek az Europolhoz. Ez a személyes adatok és információk gyors cseréjét segíti, amely lényeges eleme a bűnfelderítésnek. Elmondható azonban, hogy van még mit fejleszteni ezen a téren. A nyugat-balkáni országok részéről vannak még problémák a kapacitást illetően, illetve akadnak nyelvi nehézségek is. Az Európai Bizottság részéről fogalmazódott meg az összekötő tisztek delegálását szorgalmazó elhatározás, valamint a helyi rendőri szervekkel történő kapcsolatfelvétel szükségessége. Természetesen ez egy hosszú folyamat, de elengedhetetlen a közös ügyek sikeres felderítése érdekében. Az Europol központi szervere Hágában található, s ezen keresztül folyik a tagállami információcsere. Az Europol összekötő tiszte delegált eddig Albániába, de Szerbiába és Bosznia-Hercegovinába is folyamatban van a kihelyezés. Ez utóbbi a terrorizmusveszély szempontjából lenne fontos, figyelemmel az ország széttagoltságára, a jelen lévő föderális rendszerre, amelyek nehezítik az információcserét, és egyéb akadályokat gördítenek a bűncselekmények felderítésének útjába. Ettől függetlenül az Europol részéről már megvalósul a jelenlét, mert a központ kollégái rendszeresen utaznak a helyszínre, folyamatos a kapcsolattartás és a művelési csoportok tevékenységének támogatása. Ez a térség mind Magyarország, mind az unió szempontjából rendkívül fontos a migrációt illetően. Időről időre felerősödnek a migrációs folyamatok a Balkánon. Napjainkban három fő migrációs útvonal létezik. Az elmúlt években a közép-mediterrán útvonal lett az Európába jutáshoz leggyakrabban használt útvonal. A szubszaharai és észak-afrikai országokból érkező migránsok legnagyobb részének útja Líbián keresztül vezet Európába. A kelet-mediterrán útvonal elnevezés a Törökországból Görögországba irányuló tengeri átkelési útvonalat jelöli. 2015-ben nagy számban érkeztek a szíriai háború elől menedéket keresők ezen az útvonalon keresztül az EU területére. A Földközi-tenger nyugati medencéjében kialakult migrációs útvonal (nyugat-mediterrán útvonal) jelenleg az egyik leggyakrabban használt csatorna Európa irányába. A Spanyolországra nehezedő nyomás az elmúlt években jelentősen nőtt. A nyugat-balkáni útvonal szorosan kapcsolódik a kelet-mediterrán útvonalhoz, mégis negyedik útvonalként emlegetik. Kiemelt jelentőséggel bír, hiszen ez az egyetlen szárazföldi útvonal, következőképpen a migránsok többsége ezt az utat választja, mert biztonságos és olcsó. Több mint hetven különböző nációból érkező illegális bevándorló csoport jelent meg ezen az útvonalon. Szeretném megjegyezni, hogy a 2015-ös migrációs válsággal egyidőben beszivárgó terroristák, a párizsi merényletsorozat¹ elkövetői, szintén ezen az útvonalon érkeztek Európába.

1 2015. november 13-án az Iszlám Állam terroristái több, összehangolt támadásban összesen 130 embert öltek meg Párizsban.

Milyen irányú tevékenységeket ölel fel a szervezet részéről a migrációs helyzet kezelése?

Az Europol kiemelt feladata a kelet- és közép-mediterrán hotspotokon (ellenőrzőpontok) az ideérkező migránsok másodlagos ellenőrzése. A kezdetekkor az ügynökség állományát vezényelték ezekre az ellenőrzőpontokra. Sziciliában mozgó hotspot működik, Leszbosz, Kiosz, Szamosz és Leros szigetén regisztrációs pontokat alakítottak ki, ahová a tengeren elfogottak kerülnek. Szoros és folyamatos együttműködés áll fenn a Frontex2 és az Europol között. A hotspotokon az ügynökség által felállított vendégügyi hálózat működik 200 európai rendőrtiszt, köztük 5 magyar részvételével, akik három hónapos váltásokkal kerülnek vezénylésre. Elsődleges feladatuk a gyanús személyek kiszűrése, akiket a helyi hatóságok gyanúok esetén hozzájuk irányítanak. Ilyenek gyanúokok lehetnek, ha valakinek hiányzik a kisujja, vágás van az arcán, illetve egyéb, nem hétköznapi sérülések találhatók rajta. E megerősített ellenőrzések elsődleges célja a potenciális terroristák mozgásának azonosítása, de a szervezet további célkitűzése a migráncsempészetben részt vevő szervezett bűnözői hálózatok felszámolása is. Amennyiben az ellenőrzés során felmerül a terrorgyanú, a felvett adatok összevetésre kerülnek az Europol valamennyi adatbázisában tárolt adattal, továbbá igénybe veszik az Európai Terrorelhárítási Központ adatbázisát is. Az egyik leghatékonyabb az arcfelismerő rendszer, amelybe folyamatosan töltik fel az új képeket, videókat és egyéb adatokat. A vizsgálat alá vont személyek ugyanis okmányok nélkül érkeznek a hotspotokra, ezért a biometrikus adatok különösen fontosak. Az iderendelt vendégtisztok az ellenőrzések végrehajtása mellett információszerzéssel is foglalkoznak, amellyel más bűncselekmények felderítését segítik elő. A hírszerző tevékenységük kapcsán megszerzett információkat folyamatosan küldik az ügynökség központjába, ahol – az észlelt összefüggések esetén – a több forrásból érkező információk keresztellenőrzése történik. A jövőben az a cél, hogy az Europol adatbázisát minden tagállam illetékes szerve közvetlenül elérje, és abban önállóan tudja elvégezni az adatok

2 A Frontexet, azaz az Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökséget 2004-ben alapították, hogy segítse az EU tagállamait és a schengeni társult országokat az unió területének külső határai védelmében. A Frontexet az uniós költségvetésből, valamint a schengeni társult országok hozzájárulásaiból finanszírozzák. 2016-ban az ügynökséget kibővítették, korszerűsítették és Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökséggé keresztelték át, kibővítve szerepkörét a migráció ellenőrzéséről a határigazgatásra, és egyre nagyobb felelősséget ruházva rá a határokon átnyúló bűnözés elleni küzdelemben. Ma a Frontex a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló uniós térség egyik sarokköve. A kutatás-mentés hivataltalan is része lett megbízatásának, amennyiben ilyen helyzetek merülnek fel a tengeri határőrizet keretében. A Frontex operatív ügynökség, amelynek egyszerre több mint 1500 tagállamokbeli tisztviselő dolgozik EU-szerte. Az új és gyorsan változó körülmények nyomán követésére való képességének növelése érdekében a külső határok felügyeletéért felelős Frontex Helyzetelemző Központ már a nap 24 órájában, a hét minden napján működik. (URL1)

ellenőrzését. Ez jelentősen felgyorsítaná a folyamatokat, hatékonyabbá tenné a bűnüldöző hatóságok munkáját.

Hogyan zajlik az együttműködés a térségben található országok illetékes hatóságaival?

Az együttműködés legfontosabb, egyben alapvető célja a biztonságos információcsere rendszerének működtetése. Olyan nyomozások támogatására kerül sor, amelyben két vagy több tagállam is érintett. Ezeknek az ügyeknek a koordinálása, pénzügyi támogatása, a szükséges műveleti ülések finanszírozása, szakemberek összekapcsolása, továbbá a kiemelt célszemélyek azonosítása, és a hozzájuk kapcsolódó bűnszervezetek felszámolása mind az Europol feladata.

Milyen újabb kihívásokkal kell szembe nézniük az Europol munkatársainak?

A szervezett bűnözésben az etnikai megközelítés kezd előtérbe kerülni. Főleg Németországban és Svédországban jelent nagy nehézséget az ott élő bevándorlók körében kialakult zárt közösség megközelítése, felderítése, ezekbe ugyanis a beépülés szinte lehetetlen. Az embercsempész szervezetek folyamatosan átveszik a terrorszervezetek jól bevált eszközeit. A migrációt kibocsátó országok körében nagyon elterjedtek a Telegram³ és a WeChat⁴ alkalmazások. Ezek privát cégek tulajdonában vannak, amelyek nem adnak ki harmadik személyeknek adatot, így a rendőrhatóságnak sem. Azonban egyre többször előfordul, hogy az Europol jelzésére, illetve a tagállamok kérése esetén adatot törölnek saját rendszereikben. A Telegram a legnehezebben kezelhető okostelefon alkalmazás a hatóságok számára. Itt ugyanis nincsenek személyes adatok, nincs azonosítható profil, de még a telefonszámot is elrejtetik a kommunikáció során. A 2019. évben a migráns konvojokban útnak indulók többsége a Telegramot használta, ugyanis ezen keresztül jutott friss információhoz például arról, hogy melyik a legsérülékenyebb határszakasz, vagy ennek segítségével vették fel a kapcsolatot az embercsempészekkel is. Ezekben a felületeken több százezer lopott, illetve hamisított európai okmány piacszerű kereskedése is történik. A migráció táptalaja a szervezett bűnözésnek.

3 A Telegram egy felhőalapú azonnali üzenetküldés és VoIP-szolgáltatás (internetes, szélessávú telefon-szolgáltatás). A felhasználók üzeneteket küldhetnek, és bármilyen típusú fotókat, videókat, matricákat, hangokat és fájlokat cserélhetnek.

4 A WeChat egy kínai többcélú média-mobilalkalmazás, amely egyszerre működik üzenetküldő felületként, mobilos fizetőeszközként és közösségi hálózatként.

A terrorizmus elleni küzdelemben milyen eszközök állnak az Europol rendelkezésére?

Az Europol terrorizmusellenes tevékenységét az Európai Terrorizmus Elleni Központ (European Counter Terrorism Centre, ECTC) koordinálja, amely hivatalosan 2016. január 1-jén kezdte meg működését. Az ECTC a határon átnyúló együttműködés fokozására törekszik az érintett tagországok terrorizmusellenes hatóságai között. A 2015-ös párizsi merényletek alkalmával az Europol összekapcsolta információcsere és elemzési képességeit, hogy támogassa a támadások kivizsgálását. Az ügynökség sürgősségi reagáló csoportját azonnal bekapcsolták a Franciaországban és Belgiumban folytatott nyomozások támogatására, s a nap 24 órájában segítették a nyomozást. Ennek keretében az Europol elemzőket és szakembereket küldött Párizsba, az Interpol lyoni és brüsszeli irodáiba. Korábban nem voltak összekötőtisztek, minimális volt az információcsere is, csak közvetlen csatornákon folyt a kommunikáció az egyes hatóságok között. Ma már a Terrorelhárítási Központnak is van összekötőtisztje Hágában. A terrorizmus elleni küzdelem, a terrorista sejtek felderítése során az Europol a szervezett bűnözés adatbázisára is támaszkodik. Minden olyan információt, amely az embercsempészet, szervezett bűnözés felderítése során a terrorista cselekmények felderítését segítő adatnak tekinthető, azt továbbítják, ellenőrzik a központban, mint ahogyan a tagállamok hatóságai által beküldött adatokat is. Az Europol minden évben elkészíti a terrorizmus helyzetéről és alakulásáról szóló éves jelentését (Terrorism Situation and Trend Report, TE-SAT), amely áttekintést nyújt az Európai Unión belüli terrorizmus elleni küzdelem eredményeiről, helyzetéről az adott évben. Az éves jelentés az EU-tagállamok és a partner-szervezetek által biztosított és ellenőrzött információkon alapul. A terrorizmus elleni küzdelem az Európai Unió és az Europol számára is kiemelt prioritás, ennek megfelelően a TE-SAT az ügynökség egyik legfontosabb stratégiai elemzése.

Milyen évet zárhat az Europol Migráncsempészés Elleni Központja?

A migráncsempészek hálózata a 2019. évben is rugalmasnak, ellenállónak bizonyult, és rendkívül gyorsan alkalmazkodott az aktuális bűnüldözési intézkedésekhez. Az EU-ba irányuló migráncsempészet útvonalai folyamatosan változnak. A bűnüldöző hatóságoknak ezért támaszkodniuk kell a helyzettudatosságra, és folyamatosan napra kész, a valós időben frissített információkkal kell rendelkezniük, amelyet csak a hatékony hírszerzési információk megosztásával lehet fenntartani. Az elmúlt időszakban 3500 tagállami ügyből 100 általunk kiemelt nyomozás volt folyamatban, ami egyszerre több tagállami nyomozás koordinációját jelenti. A nyugat-balkáni térségben a horvát, szlovén hatóságok

több – hetente akár huszonöt – ügyet is jelentettek, de az utóbbi hónapokban a magyar-szerb határ is újra nagy nyomás alá került. A szárazföldi határokon visszaállított határőrizetnek köszönhetően pedig megnövekedett a tengeren átvető migráns útvonalak igénybevétele, ezért történhetett a görög szigetek előzönlése, amely miatt nagy nyomás nehezedett a görög hatóságokra. Az Euro-pol Migráncsempészség Elleni Központja folyamatos jelenlétével segítette és segíti továbbra is a helyi hatóságok munkáját, amely még korántsem ért véget.

Az interjúban található online hivatkozások

URL1: *Mi is a Frontex?* <https://frontex.europa.eu/language/hu>